

De torretjes van het Helmkruid

De rijwielstalling in de legerplaats telt 40 blokken. Het lijkt nog maar kort geleden, dat alle blokken overdag een fiets bevatten. De welvaart echter beperkte ook het aantal rijwielforensen, zodat dagelijks slechts twee of drie stalen rossen te zien zijn. De stalling staat op een strook gekapte grond in een bos Grove Dennen. Het boomloze reepje naast de stenen rand herbergt een schrale flora, die in de loop van de jaren wel talrijker werd door de rust rondom de stalling, maar door lichtgebrek armzalig bleef. Naast Kruiskruid, Kleverig Kruiskruid, Muur, Wilgenroosje en Helmkruid staan er ook nog enkele Smalbladige Wespenorchissen. Waar het in dit verhaal om gaat, is het Helmkruid. Precies op de hoek bij de ingang staat zo'n bescheiden bloeier, niet hoger dan een centimeter of dertig en dus beduidend kleiner dan de soortgenoten langs de slootkanten. Ongetwijfeld zorgt het lekwater van het stallingdak voor het vochtig houden van de standplaats.

Elk voorjaar sla ik met plezier de ontwikkeling van het Helmkruid gade. Tegen de tijd, dat de bloemknoppen zich vormen, verschijnen eveneens de kleine kevers met de grote snuiten, de Helmkruidsnuitkevers of, zo men wil bladschavers (*Cionus scrophulariae* L.). In het begin doen ze niets anders dan eten en een partner zoeken. Het lijken mini-oli-

Helmkruidsnuitkever op vrijersvoeten

fanten en dat komt denkkelijk door de gewelfde rug met dekschilden, die vierkant zijn met afgeronde hoeken en de relatief lange slurfachtige snuit.

Het zijn inderdaad lilliputters, 3 à 4 mm klein en ze vallen vrijwel niet op, vooral niet, zoals ze zo dikwijls doen, als ze tussen de bloemen en bloemknoppen scharrelen. Met een loep zie je pas, welk een mooie rugtekening ze bezitten. Hun donkergrijze dekschilden bezitten zwarte strepen, waarin kleine witte stipjes. Op het midden van de rug, zitten twee grotere druppelvormige vlekken, zwart van kleur. De voorste vlek wordt naar achteren en de achterste vlek aan de voorkant begrensd door een wit stompvormig vlekje. Het halsschild zelf is witachtig behaard. Dat alles wordt door de loep onthuld, want met het blote oog kunnen al deze details niet opvallen.

Zoals gezegd hebben ze het vooral op de bloemknoppen gemunt en eigenlijk speelt zich daar wel de gehele levenscyclus af. Na de vrijerij begeven de wijfjes zich naar de bloemknoppen en zetten daarin hun eieren af. De daardoor geïnfecteerde knoppen zijn te herkennen, doordat ze een zwartachtig vocht uit 'zweten'. Nu bezitten de knoppen normaliter ook een zwart vlekje, dat echter meer de vorm van een stip heeft. Het leggen der eieren is, vind ik, een langdurige bezigheid en de kleine kever is zeer hardnekkig in het uitvoeren van de levenstaak, want ook tijdens de regen gaat 'de leg' gestadig door. Voorzover ik kon nagaan, bevat elke knop één ei en na enige dagen zie je dan de larven verschijnen. Slakachtige dieren zijn het, die traag voortkruipen, bij hoofdzak in de bloei-stengels, soms op de bladeren van het Helmkruid.

Verlaten cocons van Helmkruidsnuitkever

Ik zag twee soorten larven, lichte en zwartgekleurde. Jammer genoeg vergat ik de cocons te verzamelen om te zien, of deze larven soms van verschillende soorten waren. De cocons vind je ook haast altijd tussen de, door de aanwezigheid van de krakers verdroogde, verschrompelde bloeistengels. Het zijn ronde, half-doorzichtige balletjes. Als je ze tegen het licht houdt, zie je de eigenlijke poppen er als donkere mummies inliggen.

Voorzover ik kon nagaan, bestaan er twee generaties van de soort en op het moment, dat ik dit schrijf, hangen de bolletjes van de tweede generatie als lamploze lampionnetjes in de kale bloeitop. Bij het uitkomen snijden de kevertjes voor zevenachtste het kapje door en duiken de vrijheid in.

Ze kunnen vrij goed vliegen en ze doen dat, door hun dekschilden recht omhoog te steken. Dat is mooi te zien, als ze van het ene blad op het andere springen, want ook daar gebruiken ze soms hun vleugels voor. Door het opsteken van hun vleugels verdubbelen ze als het ware hun diameter en lijken ze veel groter. *Hoe* ze het Helmkruid vinden is voor mij persoonlijk een raadsel en lijkt op toeval. Ik zag verschillende van deze snuit-torretjes, die hun luchtreis beëindigden, doordat ze tegen een obstakel botsten, in de meeste gevallen een voor hen niet aanvaardbare gastheer. Dan vlogen ze weer op, snorden weer rond, tot ze tegen een ander voorwerp aanvlogen. Was dat een Helmkruidplant, dan begonnen ze deze te bewandelen. Het leek erop, dat ze op het liefdespad waren, want ik zag verschillende succesvolle ontmoetingen, die dus tot een paring leidden. Omdat het tijdstip van de vlieggrage beesten samenviel met het uitkomen van de cocons, vermoed ik, dat het in hoofdzaak jonge snuit-torren waren, die levensruimte zochten. Anders en later zijn ze erg gebonden aan hun voedselplant.

Het lijken insecten te zijn, die goed zijn aangepast aan een levenskort verblijf op het Helmkruid. Hun geringe afmetingen maken ze natuurlijk niet opvallend, maar ook de slakachtige larven zijn moeilijk op te merken. De wieg geeft op het oog een totale bescherming en verschilt slechts in details van een gewone, gezonde knop. De cocons ten slotte gelijken op verdroogde bloemknoppen. Als de volwassen kevers zich laten vallen, iets, dat ze bij gevaar of vermeend gevaar gemakkelijk doen, zijn ze door kleur en kleinheid onmiddellijk opgelost in hun omgeving.

Blijft de vraag of zij toch geen vijanden kennen. Buiten de Wespen en een enkele Zweefvlieg, die ik de nog goede bloemen van het Helmkruid zag bezoeken, zag ik er kleine groenachtige vliegjes op, die bijzondere belangstelling aan de dag legden voor de bloemhoofdjes. Mogelijk parasieten? De beantwoording van die vraag, zo die te vinden is, zullen we maar tot een volgend seizoen laten openstaan.

Nunspeet, 15 augustus 1970

De vogels van Ameland

Het Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Afd. Zeist bereidt een publicatie voor over de vogels van Ameland. Door de rapporten van het Staatsbosbeheer en eigen onderzoek beschikken wij reeds over een groot aantal gegevens, waaruit blijkt, dat Ameland avifaunistisch zeer interessant is en onvermoede verrassende aspecten bevat. Wij zouden het dan ook zeer op prijs stellen alle vogelwaarnemingen, die op dit eiland werden gedaan, zowel betreffende broed- en trekvogels, te ontvangen.

Daarom doen wij een beroep op de medewerking van allen, die beschikken over gegevens betreffende dit onderwerp, die niet eerder aan het Staatsbosbeheer of het Rijksinstituut voor Natuurbeheer werden gemeld.

Ook feitenmateriaal over het aangrenzende Wadengebiet zijn zeer welkom.

Alle meldingen worden graag ontvangen op het Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Laan van Beek & Royen 40-41, Zeist, t.a.v. J. J. C. Tanis.